

Sammanfattning av måluppfyllelse och insatsportföljens genomförande 2015

Översikt: Bedömning av måluppfyllelse och insatsportföljens genomförande per resultat		
Ökad ekonomisk integrering med EU och marknadsekonomisk utveckling		2015
Resultat 1 Stärkt kapacitet hos institutioner för fortsatt ekonomisk integration med EU	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Resultat 2 Konkurrenskraftiga små och medelstora företag som utgör en större del av ekonomin.	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstat med fokus på stärkt offentlig förvaltning och rättsväsende		2015
Resultat 3 En mer effektiv offentlig förvaltning med stärkt administrativ kapacitet att genomföra reformer för EU-närmandet.	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Resultat 4 Offentliga tjänster levereras av bättre kvalitet utifrån principer om icke-diskriminering och lika rättigheter och med minskad korruption	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Resultat 5 Ett mer effektivt rättsväsende, som i högre utsträckning garanterar rätten till en rättvis rättegång, i enlighet med europeisk standard.	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Resultat 6 Minskat könsrelaterat våld, hatbrott och människohandel.	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Resultat 7 En mer demokratisk och effektiv poliskår.	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstat med fokus på ökat åtnjutande av mänskliga rättigheter och stärkta möjligheter att utöva demokratiskt inflytande		2015

Resultat 8 Ett mer pluralistiskt civilt samhälle inklusive politiska partier med stärkt folklig förankring.	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Resultat 9 Förbättrade förutsättningar för befolkningens demokratiska ansvarsutkrävande och deltagande i politiska processer inklusive främjande av fria val.	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Resultat 10 Friare och mer oberoende media.	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Resultat 11 Att partnerländerna i högre grad uppfyller internationella och nationella åtaganden för mänskliga rättigheter, jämställdhet (inklusive EU:s strategi för jämställdhet) och icke-diskriminering.	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Resultat 12 Kvinnor och män har i högre utsträckning samma makt att forma samhället och sina egna liv.	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Resultat 13 Ökat förtroende och försoning mellan parterna i och mellan länderna	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Förbättrad miljö och begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar		2015
Resultat 14: Att partnerländerna i högre grad uppfyller EU:s regelverk och internationella överenskommelser för miljö, klimat och energi.	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Resultat 15: Stärkt miljömässigt ansvarstagande hos allmänhet, näringsliv och civilsamhälle.	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
Resultat 16: Mer hållbar samhällsservice inom områden som vatten och avlopp, avfallshantering, energieffektivisering och förnybar energi.	Bedömning av måluppfyllelse	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	
	Bedömning av insatsportföljens genomförande	

Sammanfattning av slutsatser och rekommendationer

Under 2015 togs flera mycket viktiga politiska beslut i landet. Bosnien och Hercegovinas regering (-ar) lyckades komma överens om att implementera Stabiliserings och associeringsavtalet (SAA) som beslutades om redan 2008. I juli togs beslut om en reformagenda för hela landet med ett flertal viktiga reformer som skall implementeras under de kommande åren. En ny positiv anda började genomsyra utvecklingen i BiH. EU-närmandet och reformering kom att bli de absolut viktigaste frågorna.

I och med att reformagendan godtog startade ett antal arbetsgrupper för att ta fram strategier för de 6 olika områdena (pelarna) i reformagendan. Ambassaden deltog i ett flertal möten och bidrog aktivt i arbetet. Dessa strategidokument kommer ligga till grund för framtida EU-medel (IPA II).

Den svenska feministiska utrikespolitiken medförde att jämställdhetsfrågor lättare kunde inkluderas och tas upp i olika möten med andra givare och partners i landet. Även i olika framträdanden i media blev detta en naturlig fråga att ta upp för ambassadens personal. På ambassaden höjdes också medvetenheten om jämställdhetsfrågor genom utbildning samt genom portföljanalys med jämställdhetsfokus.

Hållbarhetsfrågor och miljö inkluderas i alla beredningar av nya projekt på ett mera analytiskt sätt.

Bedömningen är att portföljens fokus på stöd till processer för EU-närmande är mycket relevant, i förhållande till BiHs väg mot EU-medlemskap samt implementering av reformagendan. En förutsättning för att målen skall uppnås är ett fortsatt positivt politiskt klimat i landet. Miljöfrågor och infrastrukturinvesteringar är viktiga för BiHs EU-integrering, det är ett eftersatt område i landet. Vid utökad allokering av medel kan resultatområde 3 bli större. Projekten och programmen har en tonvikt på privatsektorsutveckling, stöd till civila samhället och strukturomvandling med stark relevans för Bosnien och Hercegovinas (BiH) reformprocess samt miljömässigt hållbara projekt.

Svag givarsamordning men flera initiativ finns för förbättring under 2016. Ambassaden arbetar aktivt för en förbättrad givarsamordning i landet.

1. Ekonomi

Utbetalt belopp inom strategin 2015:	135 MSEK	Totalt strategibelopp:	7 600 MSEK
Avtalat belopp:	133 MSEK	Strategiperiod:	2014-2020
Antal avtalade insatser 2015-12-31:	37		

Resultatområde	Utfall 2015, i MSEK
Ökad ekonomisk integrering med EU och marknadsekonomisk utveckling	48.9
Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstat med fokus på stärkt offentlig förvaltning och rättsväsende	50.9
Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstat med fokus på ökat åtnjutande av mänskliga rättigheter och stärkta möjligheter att utöva demokratiskt inflytande	8.6

Förbättrad miljö och begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar

26.6

För resultatområde 1 blev utfallet för 2015 (RO1) 36 %, för resultatområde 2a (RO2a) 38 %, för resultatområde 2b (RO2b) 6 % samt för resultatområde 3 (RO3) 20 %. Fördelningen mellan de olika resultatområdena har varit relativt jämn under de senaste åren. Stödet till privatsektorsutveckling (RO1) samt demokrati och rättstat (RO2a) var fortsatt under 2015 de största områdena. RO2b är viktigt för landet men stöd till civilsamhället i BiH medför mindre allokeringar totalt, det handlar ofta om mindre organisationer som inte har kapacitet att ta emot större volymer. Arbete med miljöfrågor och stöd till infrastruktur inom RO3 är mycket viktigt för BiH och kommande EU-medlemskap. Om större delegerat belopp till ambassaden var möjligt skulle projekten på kommunal nivå, ofta tillsammans med utvecklingsbankerna, kunna öka i antal och omfång.

I och med neddragningar av delegerade belopp blev en del projekt mindre i volym samt ett antal betalningar flyttades fram till 2016. Analys och planering för de sista sex månaderna av 2015 var mycket svårt pga osäkerhet kring neddragningar och hur utbetalningar skulle planeras.

Ett flertal beredningar gjordes under 2015 för nya projekt och program; t.ex. arbete mot könsbaserat våld i linje med Istanbulkonventionen i samarbete med UN Women och Gender Equality Agency, vattenprojekt med EBRD Plava Voda och projekt tillsammans med UNDP inom energieffektivisering. Ett flertal större insatser avslutades också under året, t.ex. FIRMA och FARMA.

Insatsportföljens genomförande bedöms i huvudsak som god. Bedömningen av måluppfyllelse har gjorts utifrån frågan om målen förväntas uppnås givet att utvecklingen fortsätter på liknande positiva sätt under strategiperiodens återstående fem år. Med detta som utgångspunkt bedöms strategins resultat uppnås delvis. Förutsättningarna att förbättra måluppfyllelsen under kommande år bedöms dock som goda.

Slutsatser

- EU-närmandeprocessen visar på positiva framsteg och SAA-avtalet nu i kraft. En framåtanda kan skönjas.
- Reformagendan med sex områden antagen. Stöd från alla parter.
- Något bättre ekonomisk tillväxt och en mycket liten ökad export.
- De svenska insatserna och projektportföljen relevanta för stöd till processer för EU-närmande.

2. Bedömning av måluppfyllelse och insatsportföljens genomförande

2.1 Resultatområde 1: Ökad ekonomisk integrering med EU och marknadsekonomisk utveckling

R1: Stärkt kapacitet hos institutioner för fortsatt ekonomisk integration med EU

Bedömning av:	År
Strategieresultatets måluppfyllelse	2015

Insatsportföljens genomförande

Indikatorer	Utgångsläge 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 2020
Progress made towards meeting accession criteria (DG ENLARG - Progress report / CSP)	Little progress	Little progress	Some progress on economic criteria,		To meet EU accession criteria
Doing Business - Distance to frontier (WB - Doing Business)	55.17 - DTF	56.09 – DTF DB Ranking 104	63.36 – DTF DB Ranking 107		Progressive improvement

R2: Konkurrenskraftiga små och medelstora företag som utgör en större del av ekonomin

Bedömning av:	År
	2015
Strategieresultatets måluppfyllelse	
Insatsportföljens genomförande	

Indikatorer	Utgångsläge 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 2020
Unemployment rate, (female unemployment)	27.6% (29.1%)	27.6% (31.2%)	Will be released later in the year	Sweden encouraged female employment in several projects	% decrease
Value added of SMEs % of total employment of SMEs % of total	61% 67%	n/a	n/a		% increase

Resultatområdet syftar till att underlätta ekonomisk integrering med EU. I juli 2015 trädde Stabiliserings och associeringsavtalet, SAA i kraft. Det, tillsammans med den reformagenda som antogs under året, förväntas öka takten i reformarbetet. Under 2015 gjorde dock landet små framsteg mot en fungerande marknadsekonomi. Affärsmiljön behöver grundläggande reformer för att förenkla privata investeringar och öka konkurrensen, enligt Världsbanken¹. Den komplexa statsbildningen och regeringsstrukturen i BiH, med en mängd regleringar och en fragmenterad ekonomisk sfär skapar stora hinder för affärsutveckling. BiH rankades som land 107 av 189 in ”Doing business survey 2015”.

Flera utvecklingshinder kvarstår under 2015; höga sociala kostnader, skatter och avgifter, brist på exportmarknader, icke-harmoniserade regelverk, svårighet att matcha efterfrågan av utbildad

arbetskraft. Visa framsteg kan dock skönjas; speciella “one stop shop” har reducerat tiden i Republika Srpska för att bilda företag från 23 till 3 dagar och avgiften har sänkts från 750 euro till 100 euro för att starta ett handelsbolag. Bygglov har förenklats och vissa lagar för inspektion och registrering. Korruption uppges av investerare vara ett stort problem.

BiH släpar fortfarande efter i löneligan med ca 25 % av medelinkomsten jämfört med mer avancerade Europeiska ekonomier. Arbetslösheten ligger fortsatt på en hög nivå, 43 % i snitt och med en ungdomsarbetslöshet på 63%. Även om medelarbetslösheten kvarstår är det värt att notera att kvinnors andel av arbetskraften minskar. Ungdomar letar möjligheter utomlands eller strävar efter att få ett arbete inom den offentliga sektorn där lönerna är högre än inom den privata. Bristen på yrkeskicklighet och praktiskt utbildad arbetskraft hämmar privata investeringar. Svenska insatser för att stärka kunnandet inom IT-sektorn, kan öka diasporans investeringsvilja i landet.

Entreprenörskap bedöms som viktigt för ekonomisk tillväxt. Bosnien Hercegovina har det lägsta indexet av nybildade företag i regionen 0,83 per 1000 människor i arbetsför ålderⁱⁱ jämfört med t.ex Kosovo 4,27, Montenegro 6,85 och Kroatien 4,63.

Insatsportföljens genomförande

Sverige, i samarbete med Världsbanken ger fortsatt stöd för att förbättra investeringsklimatet genom bättre system för företagsinspektioner. På kommunal nivå driver Sverige, inom GOLD projektet¹, en översyn av regelverket med syfte att underlätta företagande. Inom jordbrukssektorn inleddes en ny fas av framgångsrika programmet FARMA², i partnerskap med USAID. De första resultaten för ökad export, produktivitet och sysselsättning förväntas under 2016.

Tillgång till kapital är ett annat område där Sverige har insatser, genom samarbete med USAID och lokala banker, har ett garantisystem sätts. Sida undertecknade tre nya garantiavtal som trädde i kraft i slutet av 2015. Syftet är att stödja sund kreditgivning till jordbruksinsatser, entreprenörer och småföretag, med särskild inriktning på diasporan. Med garantin kan bankerna låna ut upp till 30 miljoner dollar, med en riskdelning på 50% där USAID och Sida bär 25% vardera. Insatsen har dock inte givit önskat resultat ännu.

Sverige har bidragit till sysselsättningen i landet genom att stödja projekt där nya jobb skapas eller öka förutsättningarna för att bibehålla redan existerande. Statistiken i BiH är bristfällig, med en stor grå arbetsmarknad vilket gör det svårt att få fram rättvisande siffror. Antalet jobb inom små och medelstora företag var ca 250 000 år 2013. Genom Sveriges samarbete med USAID för att öka småföretagandet har uppskattningsvis antalet jobb i småföretag ökat med ca 2 % - 4 %.

Slutsatser:

- Insatser som främjar företagsklimatet och minskar exporthinder är relevanta
- Möjligheten till ytterligare insatser som definieras av reformagendan i BiH bör undersökas, så också komplementaritet till andra bilaterala givare inom EU.
- Stärkt entreprenörskap och jobbskapande är fortsatt prioriterat.
- Genom garantier förväntas Sida stödja sund kreditgivning och ökade investeringar.
- The Challenge fund³ utvärderades under året och en ny fas kommer att inledas 2016.

¹ Growth Oriented Local Development ID 55060010

² Agricultural Market Activity ID 55060027

³ Challenge 2.0 ID 55060034

2.2 Resultatområde 2a: Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstat med fokus på stärkt offentlig förvaltning och rättsväsende

R3: En mer effektiv offentlig förvaltning med stärkt administrativ kapacitet att genomföra reformer för EU-närmandet

Bedömning av:	År
	2015
Strategieresultatets måluppfyllelse	
Insatsportföljens genomförande	

Indikatorer	Utgångsläge 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 2020
Progress made towards meeting accession criteria (Progress report / CSP)	NA	Very limited progress	Little progress was achieved	Significant contribution to the PAR Fund and PAR Monitoring	To meet EU accession criteria
Composite indicator (average of Government Effectiveness, Burden of Government Regulation and Regulatory Quality)(WB- World Economic Forum / CSP)	NA	NA	NA		

R4: Offentliga tjänster levereras av bättre kvalitet utifrån principer om icke-diskriminering och lika rättigheter och med minskad korruption

Bedömning av:	År
	2015
Strategieresultatets måluppfyllelse	
Insatsportföljens genomförande	

Indikatorer	Utgångsläge 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 2020
-------------	------------------	-------------	-------------	---------------------------	----------

Progress made towards meeting accession criteria (DG ENLARG - Progress report / CSP)		Legislation on local self-governance compatible with the principles of the European Chapter Mngt of PF is strengthened	Little implementation on user-oriented administration. Equal access to services is not yet ensured. BMIS in use		To meet EU accession criteria
Timely, efficient accessibility to public services (CPIA public sector management and institutions cluster (1=low to 6=high))	3,3	3.3	3.3		To meet EU accession criteria
Composite indicator (average of Global Corruption and Control of Corruption) (Transparency International - World Bank / CSP)	2012 score was 42	Score 39 (rank 80)	score 38 on the scale from 0 to 100 (76th place, out of 168 countries)		Effective system for coordination and prevention of corruption.

R5: Ett mer effektivt rättsväsende, som i högre utsträckning garanterar rätten till en rättvis rättegång, i enlighet med europeisk standard

Bedömning av:	År	2015
Strategieresultatets målluppfyllelse		
Insatsportföljens genomförande		

Indikatorer	Utgångsläge 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 2020
Progress made towards meeting accession criteria (DG ENLARG - Progress report / CSP))	Significant judicial backlogs	Little progress	Some progress	Significant	Elimination of backlogs/ Progress towards EU accession
# of juvenile criminal offences	806 charges	791 charges	n.a.	Significant	Progressive reduction
Occupancy level in prison system (based on official capacity) ⁱⁱⁱ Federation BIH	102%	n.a	n.a	Significant	Reduce overcrowding in Federation prison system

(World Justice Project) Criminal Justice and Civil Justice Global Rank	0.50	0.48	0.52	Significant	Progressive improvement (towards 1)
---	------	------	------	-------------	---

R6: Minskat könsrelaterat våld, hatbrott och människohandel

Bedömning av:	År	2015
Strategieresultatets måluppfyllelse		
Insatsportföljens genomförande		

Indikatorer	Utgångsläge 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 2020
Gender-based violence (Gender Equality agency)	GBV 47,2%				
Hate crimes (DG ENLARG - Progress report)	94				
Trafficking in human beings (DG ENLARG - Progress report)	30 victims	49	10 first six months		

R7: En mer demokratisk och effektiv poliskår

Bedömning av:	År	2015
Strategieresultatets måluppfyllelse		
Insatsportföljens genomförande		

Indikatorer	Utgångsläge 20XX	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 20XX

Resultatområdet spänner över ett brett register, mänskliga rättigheter, rättsväsendet och offentlig förvaltning. Sverige har länge varit verksamt inom offentlig förvaltning i landet, framför allt på de lägre, kommunala nivåerna där möjligheten till framsteg är som störst. Lagstiftningen om kommunalt självbestämmande i landet är förenligt med Europeisk lagstiftning på området. Ansvaret för att leverera tjänster och kommunal service är decentraliserat. Den aktuella lagstiftningen ger i stort goda

förutsättningar för förenkling av administrationen på statlig och federationsnivå. Enligt EU:s framstegsrapport för 2015^{iv} gjorde förvaltningsreformerna begränsade framsteg under året. En mer systematisk ansats av policyutveckling och koordinering krävs och politiseringen av den offentliga tjänstesektorn är oroande.

Vissa framsteg har gjorts inom finansiell styrning, IT-baserade budgetsystem (BMIS) används på olika nivåer av administrationen och budgetprocessen har förbättrats.

Reformer inom rättsområdet har under lång tid gått i stå, under 2015 kan dock visa framsteg skönjas enligt EU:s rapport. En ny strategi för reformer inom rättsektorn antogs under året. De stora eftersläpningarna i rättsfall börjar långsamt betas av, särskilt inom civilrättsliga mål där Sverige ger stöd. Även antalet krigsbrott sjunker till följd av EU:s speciella budgetstöd. Fortfarande är det dock stora eftersläpningar i behandlingen av brottmål, särskilt i Federationen. Existerande fängelse-lagstiftning bör samordnas med Europarådets standard och genomföras effektivt i landet. Särskilt viktigt är detta inom ungdomsrätt där det saknas arrest- och häktningslokaler. Landets medborgare har fortsatt lågt förtroende för rättsväsendet. Enligt den alternativa framstegsrapporten (utgiven av ett 30-tal CSO) har den strukturerade dialogprocessen ännu inte haft någons större effekt för att nå en samordnad reformprocess av justitiesektorn.

Trafficking för utnyttjande av arbetskraft, sexuell exploatering och tvångsäktenskap existerar fortfarande i Bosnien och Hercegovina. Åtal mot förövare och skydd av offer behöver utvecklas ytterligare.

Hatbrott är ett fortsatt allvarligt problem, särskilt riktat mot hbtq-personer, ”återvändare” och romer. Det är en oroande ökning av attacker mot hbtq-personer^v. Omfattande opinionsbildning har genomförts under året för att nå ett tillägg till brottsbalken i Federationen, som även innefattar hatbrott.

Våld mot kvinnor och flickor att utbrett. Den här typen av brott tolereras och ses som ”Ett socialt accepterat beteende”. Antagandet av Istanbulkonventionen 2014 är en viktigt milstaple för att bekämpa våld mot kvinnor och våld i hemmet.

Insatsportföljens genomförande

Sverige tillsammans med Danmark och Norge stödjer förvaltningsreformen från 2006, genom det nu pågående stödet till PAR Fund⁴. Uppföljning av reformen görs av Transparency International och CIN, Center for Investigative reporting.

Svenskt stöd till lokalt självbestämmande är omfattande. Kommunerna stärks i ansvarstagande, transparens och förmåga att handskas med ökat deltagande från medborgare och svara upp mot deras krav på förbättrad service. De två kommunförbunden, (AMCs)⁵ stärks genom kapacitetshöjande insatser. Nytt viktig projekt om lokalt deltagande kommer igång under 2016.

För att samordna styr-och planeringssystem för skatter har Sverige finansierat projektet “Capacity Development at Ministry of Finance and Treasury at State and Entity Level for Effective Management of Public Investments – PIP-DIP”.⁶ Projektet har förbättrat processerna för allmänna investeringar, finansiell planering och stärkta länkar mellan olika nyckelprocesser.

Det svenska stödet för ökad effektivitet inom rättsektorn, ”Judicial Efficiency Project”⁷ går enligt planerna. Under året nådde domstolarna 80 % av det uppsatta målet för en effektiv ärendehantering, det är 7 % mer än året före. Sverige fortsätter att delta i utvecklingen av ett högsäkerhetsfängelse, som ska vara färdigställt under 2016 och kommer då att kunna ta emot 350 fångar, anklagade eller dömda för krigsbrott eller grov organiserad brottslighet. Det nya fängelset kommer att minska trycket på

⁴ ID 76004213

⁵ Associations of Municipalities in BiH Strategy Framework ID 55000045

⁶ Support to MOFT for PIP-DIP Support to MOFT for development programming ID 55060009

⁷ Judicial Efficiency Project ID 55000002

andra överfulla fängelser, framförallt i Federationen. Inom området ungdomsrättvisa görs stadiga framsteg, ett juridiskt ramverk har färdigställts, men ännu inte harmoniserats över hela landet. Projektet ”Rättvisa för Barn⁸, har tränat 1 400 personer inom olika yrkesgrupper för att bättre följa ny lagstiftning, identifiera barn i riskzoner och behandla alla barn i rättssystemet enligt internationella normer.

Sverige har inga direkta insatser för att motverka trafficking. Sida stödjer en civilsamhälleskoalition för att bekämpa hatbrott genom kärnstöd till Sarajevo Open Center⁹ och stödet till Civil Rights Defenders.¹⁰ Under 2015 arbetade koalitionen för ett tillägg till Federationens brottsbalk ett genomarbetat utkast presenterades i slutet av året. Ett liknande arbete genomförs också i Republika Srpska och Brcko distriktet.

När det gäller att bekämpa könsbaserat våld har Sida strukturerat om sitt stöd och arbetar nu inom tre områden; förändring av attityder och beteende hos domare, uppföljning av rättegångar och domslut genom civilsamhället och ett omfattande program i samarbete med UN Women för ny standard och angreppssätt för att få slut på våld mot kvinnor¹¹, programmet omfattar också arbete med män och pojkar.

Slutsatser:

- Det svenska stödet till PAR Fund är fortsatt relevant och i linje med förnyade åtaganden för EU-anslutning. En extern utvärdering av tidigare fas visar högt engagemang och deltagande av regeringarna på de olika nivåerna. Lokalt ledarskap har förbättrats, resultatbaserad styrning har införts och allmänna tjänster av högre kvalitet levereras..
- Sida undersöker möjligheten till fortsatt stöd inom PFM i linje med reformagendan.
- Fortsatt stöd till Domstols- och åklagarmyndigheten är relevant. Stödet bör fokusera på några få nyckelprioriteringar.
- Stöd till CSO koalitionen för att motverka hatbrott bedöms vara rätt angreppssätt. Det har lett till väl genomarbetade tillägg till brottsbalken.
- Det breda stödet genom UN Women i samarbete med gendermekanismen i landet har förutsättningar att göra en skillnad i det bosniska samhället och minska könsbaserat våld.

2.3 Resultatområde 2b: Stärkt demokrati, ökad respekt för mänskliga rättigheter och mer utvecklad rättsstat med fokus på ökat åtnjutande av mänskliga rättigheter och stärkta möjligheter att utöva demokratiskt inflytande

R8: Ett mer pluralistiskt civilt samhälle inklusive politiska partier med starkt folklig förankring

Bedömning av:	År	2015
Strategieresultatets måluppfyllelse		
Insatsportföljens genomförande		

⁸ State Prison ID 76003989

⁹ Sarajevo Open Center ID 55060022

¹⁰ Civil Rights Defenders on freedom of expression ID 55060056

¹¹ UN Women standards for ending GBV 2016-2019 ID 55060054

Indikatorer	Utgångsläge 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 2020
Civil Society Rating (Freedom House, (scale 1-7, lowest best))	3,5	3,5	3,5		
Participation of CS Consensus index (component of Bertelsmann BTI out of 10)	5	5 4.4	5 4,6		

R9: Förbättrade förutsättningar för befolkningens demokratiska ansvarsutkrävande och deltagande i politiska processer inkl. främjande av fria val

Bedömning av:	År
Strategieresultatets måluppfyllelse	2015
Insatsportföljens genomförande	

Indikatorer	Utgångsläge 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 2020
Assessment of assembly rights (component of Bertelsmann Stiftung's Transformation Index)	8 av 10		8 av 10		
Democracy status (Bertelsmann BTI, 1-10)	6,4	6,4	6,3		Compliance with EU acquis
Democracy Score (FreedomHouse) (scale 1-7, lowest best)	4,39	4,43	3,5		

R 10: Friare och mer oberoende media

Bedömning av:	År
Strategieresultatets måluppfyllelse	2015
Insatsportföljens genomförande	

Indikatorer	Utgångsläge 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 2020
-------------	------------------	-------------	-------------	---------------------------	----------

Composite indicator (Freedom House, Press freedom score 1(score 0- 100 worst)	49		60		
World press freedom index (Low positive)	26,8	26,8	30,9		

R 11: Att partnerländerna i högre grad uppfyller internationella och nationella åtaganden för mänskliga rättigheter, jämställdhet (inklusive EU:s strategi för jämställdhet), och icke-diskriminering

År	2015
Bedömning av:	
Strategieresultatets måluppfyllelse	
Insatsportföljens genomförande	

Indikatorer	Utgångsläge 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 2020
Situation of Roma women No access to healthcare, social protection or employment (periodic rep Cedaw)	90%				
ILGA-Europe Rainbow Index (ILGA-Europe, High positive)	20%		29%		

R 12: Kvinnor och män har i högre utsträckning samma makt att forma samhället och sina egna liv

År	2015
Bedömning av:	
Strategieresultatets måluppfyllelse	
Insatsportföljens genomförande	

Indikatorer	Utgångsläge 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 2020
Share of seats in parliament (Human Development Report, UNDP)	19,3%	19,2	19,3		
Social Institutions and Gender Index (Sigi/OECD, Low positive)	0,033		No new figures		

Gender inequality index (UNDP, Low positive)	0,201		0,201		
--	-------	--	-------	--	--

R 13: Ökat förtroende och försoning mellan parterna i och mellan länderna

Bedömning av:	2015
Strategieresultatets måluppfyllelse	
Insatsportföljens genomförande	

Indikatorer	Utgångsläge 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 2020
Percentage of identified missing persons ICMP	70%				
Reducering av antalet oidentifierade saknade personer	10 000	9 643	7 390		

Resultatområdet omfattar en rad olika sektorer med skiftande framsteg. EU framhåller vikten av att Civilsamhället inkluderas i reformagendan. Det har ökat den civila dialogen något, men tex jämställdhetsfrågor är över huvud taget inte med i agendan. Den svenska strategins förändringsteori är fortfarande giltig, EU- närmandet driver fram reformer som gynnar kvinnor och män i Bosnien och Hercegovina, även om utvecklingen inom många områden går långsamt.

Vissa förutsättningar för institutionellt samarbete mellan regeringen och civilsamhället existerar, men länkarna mellan det politiska systemet och civilsamhället är svaga. Civilsamhället konsulteras sällan när handlingsplaner och strategier arbetas fram. Vissa mindre framsteg kan dock noteras under året, men ännu finns ingen nationell strategi för civilsamhället och stöd till dess organisationer styrs inte av transparenta kriterier.

BiH har en av världens mest komplicerade statsbildning. Det leder till friktion mellan olika nivåer i statsapparaten och framför allt mellan de två entiteterna. I Federationen skapar systemet med kantoner och kommuner en komplex och kostsam offentlig förvaltning. Den aktuella konstitutionen ifrågasätts ständigt och undermineras av politiker. RS ledarskap ifrågasätter mandatet och auktoriteten av statliga institutioner, som t.ex. konstitutionsdomstolen och den statliga domstolen. Tilliten till offentliga institutioner är låg, bara 16 % uttrycker förtroende för landets ledarskap.

Yttrandefrihet och pressfrihet är reglerat i lag, men inte alltid respekterat i praktiken. Utvecklingen inom detta område har gått tillbaka under 2015^{vi}. Politisk och ekonomisk press på media fortsätter. Hot och trakasserier mot journalister och redaktörer är fortsatt ett stort problem. Under året mötte public service allvarliga finansiella hot på grund av politikernas bristande ansvarstagande för att hitta en hållbar lösning för att ta in licensavgifter. Public service företagen, som når en multietnisk publik, är också under hård politisk press och deras oberoende är hotat. Allmänna medel används för att stödja media, både privat och public service, utan klara kriterier. Ännu är inte ägandeförhållanden inom media öppen information.

Landet har ratificerat alla central europeiska och internationella människorättsinstrument. MR-rådets granskning genomfördes i november 2015. BiH fick ta emot 167 rekommendationer, några

kvarstående från tidigare granskning, t.ex. de som rör anti-diskriminering, utbildning, könsbaserat våld, bristen på harmonisering av lagar på statlig och entitets nivå. Inga nationella reformer inom MR-området genomfördes under året. Det har en negativ effekt på möjligheten att effektivt skydda medborgare från diskriminering^{vii}. Hbtq-personer utsätts för hot och attacker. Anti-diskrimineringslagen behöver förändras för att inkludera en tydlig definition av könsidentitet och sexuell orientering. Socio-ekonomisk integrering av den romska minoriteten är fortsatt dålig på grund av begränsade insatser inom hälsa, utbildning och anställning.

Trots bra lagstiftning för att främja jämställdhet och kvinnors representation återstår mycket för att nå ett mer jämställt samhälle. Efter valet 2104 uppnår kvinnors representation i de folkvalda församlingarna till bara 19 %, trots lagen som stipulerar 40 %. Genomförande av lagar och strategier för ökad jämställdhetsintegrering hämmas av splittrad makt, mängden av olika institutioner och budgetrestriktioner. Finansieringsmekanismen för jämställdhet FIGAP¹² har upphört att fungera, på grund av förändrade givarprioriteringar (ADA och SDC). Arbetslösheten bland kvinnor stiger, kvinnor utgör bara 34 % av arbetskraften.

Kvinnor och flickor är ofta utsatta för allvarliga former av våld, varannan kvinna över 15 år i BiH har erfarenhet av våld, oftast en kombination av psykologiskt och fysiskt våld.

Genomförandet av strategin för rättslig behandling av krigsbrott fortsätter, men mängden rättsfall och bristen på effektiva åtgärder för att möta målen kvarstår^{viii}. Några fall av sexuellt våld har lett till åtal, visa har flyttats till lägre rättsinstans vilket bedöms som sämre för offer och vittnen^{ix}.

Insatsportföljens genomförande

Den samlade portföljen under detta resultatområde bidrar till att uppfylla målen att stödja reformer som underlättar EU-anpassning och harmonisering med andra internationella regelverk, som t.ex Istanbulkonventionen. Genom svenskt stöd har delar av civilsamhället haft ökade möjligheter att delta i konsultationer. Synergier med den regionala portföljen (BIRN, KtK) uppnås främst genom samordning och informationsutbyte.

Stödet till Sarajevo Open Center, SOC¹³ är effektivt. SOC är den ledande kraften för många civilsamhällesinitiativ, som t.ex. att ta fram förslag till lagförändring av brottsbalken och lagen om ombudsmän. Organisationen är också aktiv i träningen av polis och militär för att arbeta mot fördomar. SOC har tagit på sig en viktig roll i att granska och driva på reformagendan, därigenom stödjer Sida ett ökat inflytande från civilsamhället när det gäller strategi- och policyutveckling i BiH. Organisationen är en stark röst för hbtq-rättigheter och kvinnors rättigheter, genom sitt strategiska arbete påverkar den måluppfyllelsen av resultat R8, R9, R10 och R11. SOC genomför utbildningar i rättighetsfrågor, opinionsbildning, tränar parlamentariker, polis och andra tjänstemän för att uppnå en högre tolerans och icke-diskriminering i det bosniska samhället.

Sida har inget direkt lokalt stöd för ökad integrering av romer, däremot stödjer de regionala programmen "Roma Rights" och "Roma Education Fund" ökade rättigheter för den romska befolkningen i BiH.

Med en tillbakagång i landet för yttrande- och mediefrihet har Sida valt ett riktat stöd genom Civil Rights Defenders¹⁴ med focus på organisationer som arbetar med dessa fundamentala rättigheter. Insatsen bidrar till ökad säkerhet för journalister, en mer etisk rapportering och ökad medvetenhet om hatbrott.

Sverige stödjer också CIN, Centre for Investigative Journalism,¹⁵ som inte bara producerar undersökande journalistik med bred spridning och effekt på korruptionsbekämpning, utan också ligger

¹² FIGAP Gender Action Plan basket funding ID 76004107

¹³ Sarajevo Open Center ID 55060022

¹⁴ Civil Rights defenders on freedom of expression ID 55060056

¹⁵ Centre for Investigative Reporting ID 55060035

i frontlinjen för kampen för tillgång på information och efterlevnad av *Freedom of Access to Information Act*.

Ett flertal insatser inom civilsamhället har bäring på resultat 11. Sverige arbetar aktivt för att öka efterlevnaden av UNSCR 1325, Istanbulkonventionen och lagstiftning inom MR och jämställdhet. FIGAP, en finansieringsmodell för att stödja BiHs nationella jämställdhetsmekanism genomfördes under 2010-2014/15.¹⁶ Utvärderingen visar att FIGAP är relevant i förhållande till lokal lagstiftning. Den har varit effektiv och har potential att nå hållbara resultat. Ytterligare stöd behövs för att vidga institutionell jämställdhetsintegrering på alla nivåer. EU delegationen förväntas intensifiera sitt arbete för att nå resultat inom sin strategi för jämställdhet, Sverige kan ha en fortsatt viktig roll i det arbetet.

Insatserna under Resultat 13 är begränsade. Sverige har valt att fokusera på identifiering av försvunna genom sitt stöd till International Commission on Missing Persons. ICMP med 17 MSEK 2014-2017.¹⁷ Framsteg märks främst inom kapacitetsutveckling av det nationella institutet för försvunna, etableringen av en verifierad regional lista och genomgång av oidentifierade fall på bårhus. Stödet är också viktigt för att stärka vittnesmålen under krigsbrottsrättegångarna. I en FN studie 2015, angav 80 % av de tillfrågade att identifiering av försvunna bidrar till försoning.

Slutsatser:

- Civilsamhället har fått en mer framträdande roll i dialogen med regeringen/regeringarna om hur reformagendan ska genomföras. Men ett mer strukturerat samarbete krävs och Samarbetsavtalet mellan Ministerrådet och NGO-sektorn, underskrivet 2007, bör aktiveras. Sverige kan stödja den processen.
- Svenskt stöd till civilsamhället är fortsatt prioriterat främst inom demokratiskt ansvarsutkrävande, media, hbtq-rättigheter och jämställdhet.
- När det gäller generellt anti-diskrimineringsarbete ligger stödet till Sarajevo Open Center väl i linje med strategin. Organisationen bedöms vara den starkaste i sitt slag i BiH.
- I enlighet med den positiva utvärderingen av FIGAP med klara rekommendationer om fortsatt stöd, bör möjligheterna till en ny givarkoordinering undersökas, gärna i samarbete med EU.
- Normer för att bekämpa könsbaserat våld och våld i hemmet står i fokus för ett stöd genom UN Women¹⁸. Sida kommer att ta aktiv del i att utveckla metoder för att arbeta med män och pojkar.
- Kvinnors ekonomiska egenmakt kan i högre grad integreras under resultatområde 2 och 3.
- I den svårt politiserade mediekontexten är den nuvarande mixen av stöd relevant och har en potential att bromsa sektorns tillbakagång.

2.4 Resultatområde 3: Förbättrad miljö och begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan och klimatförändringar

R 14: Att partnerländerna i högre grad uppfyller EU:s regelverk och internationella överenskommelser för miljö, klimat och energi

Bedömning av:	År	2015
Strategieresultatets måluppfyllelse		
Insatsportföljens genomförande		

¹⁶ FIGAP Gender Action Plan basket funding ID 76004107

¹⁷ Intern Com. Missing Persons, ICMP Exit 2014-2017 ID 55060029

¹⁸ UN Women standards for ending GBV 2016-2019 ID 55060054

Indikatorer	Utgångsläge 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 2020
Progress made towards meeting accession criteria (DG ENLARG - Progress report / CSP)	No BIH state-wide sectorial strategy for EU approximation	Strategy drafted, but not adopted by BIH authorities	Strategy still not adopted by BIH authorities	Limited	BIH EU approximation strategy on env. and cc in place
Compliance with EU urban waste water directive	(Reported under result 16)			Significant	

R 15: Stärkt miljömässigt ansvarstagande hos allmänhet, näringsliv och civilsamhälle

Bedömning av:	År
	2015
Strategieresultatets måluppfyllelse	
Insatsportföljens genomförande	

Indikatorer	Utgångsläge 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 2020
No relevant indicators for this result					

2.4.1 R 16: Mer hållbar samhällsservice inom områden som vatten och avlopp, avfallshantering, energieffektivisering och förnybar energi

Bedömning av:	År
	2015
Strategieresultatets måluppfyllelse	
Insatsportföljens genomförande	

Indikatorer	Utgångsläge 2013	Utfall 2014	Utfall 2015	Det svenska bidraget 2015	Mål 2020
% of population connected to waste water treatment	3,5%	4,5%	10%	Significant	78%
% of population connected to waste water collection systems	46%	50%	56%	Significant	73%

% of households served with municipal waste collection services	60%	65%	68%	Significant	90%
---	-----	-----	-----	-------------	-----

Förberedelser för klimatiförändring och miljöarbete är fortfarande i sin linda, några framsteg kan noteras^{xii}. Den administrativa kapaciteten inom miljö och klimatsektorn är svag. Ännu har inte strategiska dokument, nödvändiga för anpassning till EUs miljö acquis antagits, detta framför allt pga politiska skiljaktigheter mellan entiteterna. Detta förhindrar en fortsatt EU- närmande process eftersom IPA-medel inte kan betalas ut så länge en miljöstrategi saknas.

När det gäller klimatiförändringar har några mindre åtgärder för anpassning vidtagits. I oktober 2015 skickade BiH in ”Intended Determined Contributions, INDC”^{xiii}, inför FNs klimatkonferens. INDC anger en möjlig utsläppsminskning med 3 % under 1990 års nivå, vilket motsvarar en 23 % -ig minskning jämfört med att inte göra något alls (business-as-usual, BAU scenario). Effektivare energianvändning, hårdare regler för utsläpp och en ökad medvetenhet om klimatpåverkan är några nödvändiga steg för att kunna uppfylla prognoserna.

Vattenhantering och avloppstjänster är långt från EUs krav och standard. Endast 46 % (2011) av befolkningen är ansluten till avlopp^x och bara 3,5 % av befolkningen är ansluten till kommunala reningsverk. EUs direktiv för avloppshantering kräver full täckning för båda. Andelen av befolkningen som omfattas av sophantering beräknas vara 68%^{xi}. Kommunala sophanteringsplaner har tagits fram, 44 av dem finansierade av Sverige.. Ekonomiska incitament för att främja återvinning saknas ännu.

Inom hela energikedjan förekommer stora förluster i landet; svag transmission, föråldrad infrastruktur, dåligt isolerade byggnader och ineffektiva installationer bidrar alla till en ineffektiv energianvändning, både på producent- och användarsidan. Inom området energieffektivisering kan mycket göras. En skev prisstruktur tillsammans med ett splittrat juridiskt och institutionellt ramverk har skapat en dålig miljö för incitament till energieffektivisering.

Insatsportföljens genomförande:

Sveriges stöd till miljö och infrastruktur har ökat landets möjlighet till EU-närmande i sektorn. Investeringar i avloppshantering och reningsverk har lett till förbättringar och underlättat för BiH att följa EU-direktiven, också inom sophantering, energieffektivitet och skydd av biologisk mångfald. Alla svenska investeringsprojekt är länkade till normativa och institutionella reformer på alla nivåer.

Nationella kampanjer, riktade till barn, media, lokala myndigheter, industri och civilsamhälle har varit en del av investeringsprogrammen. Tack vare utbildningsinsatser har mer än 200 tjänstemän fått ökad kunskap om effektiv energianvändning. Inom masterprogrammet i miljöstudier har 40 studenter fullföljt sina specialstudier inom miljö-och klimatiförändring.

Sveriges stöd till miljösektorn är omfattande och bedöms vara ”on track”. På grund av frånvaron av en nationell strategi har inte IPA -medel kunnat betalas ut, det medför att Sveriges miljöstöd får en extra stor betydelse, viktigt att det är starkt kopplat till normativt arbete för att underlätta utformandet av landsövergripande styrdokument. Sverige bidrar till begränsning av organisk nedsmutsning av floder genom förbättrad hantering av avlopp. Två reningsverk har ökat andelen av befolkningen som är ansluten med 10 %, redan nästa år kan den siffran öka till 70 %.

Även inom sophantering har Sverige haft betydande insatser fram till 2015. Inom de 44 kommuner som har omfattas av programmet har sopinhämtning ökat med 40 % -80 %, vilket är ett mycket bra resultat. Inom alla 44 kommuner har sophanteringsplaner formulerats, vilket också medför att andra kommuner i landet inspireras och kan göra detsamma.

Med svenskt stöd förbättras också energieffektiviteten i landet. Programmet spänner över installationer, utbildning, medvetandehöjning och förbättrade ramverk för energianvändning, Sammantaget reduceras koldioxidutsläppet med 1,125kt årligen genom insatsen.

Slutsatser.

- Eftersom en nationell sektorstrategi fortfarande saknas bör svenskt stöd inom miljöområdet länkas till miljö- och infrastrukturprojekt för att underlätta landets framsteg i att följa relevanta EU-direktiv och internationella regler.
- Kapacitetsutveckling krävs för att fylla behovet inom institutioner och för att nå förbättrat samarbete och koordinering. Medvetandegörande om miljö och klimat är nödvändigt på många olika nivåer i samhället
- Svenskt stöd under resultat område 3 är "on track". Svenska ansträngningar för ökad anslutning till reningsverk och avloppssystem bör fortsätta för anpassning till EU-direktiv och minskning av organiska utsläpp i vattendrag.
- Infrastrukturinvesteringar ska även i fortsättningen länkas till normativa och institutionella reformer.
- Sverige bör underlätta och driva en dialog om utmaningar och behov av reformer för att genomföra EU-direktiven inom miljöområdet.

3. Synergier med andra strategier

Utbetalt belopp inom andra anslagsposter* som gick till landet/regionen 2015:	9.7 MSEK
Humanitära insatser, ap. 1	0
Stöd genom svenska organisationer i det civila samhället, ap. 5	9.7 MSEK
Forskningssamarbete, ap. 32	0
Garantier	0

Stödet till enskilda organisationer och det bilaterala arbetet i BiH visar inte på större synergier förutom samarbetet med Kvinna till Kvinna. Förbättrade synergier bör eftersträvas.

Sida har tillsammans med USAID beslutat om tre garantier under 2015. Se R2.

4. Givarkontext

Biståndets (totala) andel av statsbudgeten utgör 27,5%	Sveriges andel av totala biståndet utgör 6,6 %
Givargemensam samsamarbetsstrategi saknas	EU-strategin gäller 2014- 2020 Strategier för olika 6 områden är under utarbetande.
De fem största givarna (organisationer och/eller länder) är: EU, USA, Sverige, Tyskland och Schweiz	Sverige är den 3-4:e störste givaren Av EU MS är Sverige den 2:a störste givaren, sannolikt efter DE (som har svårt att redovisa sina exakta siffror pga komplicerad modell med konsultuppdrag).

Sveriges roll av det totala bilaterala biståndet minskade under 2015 pga minskad allokering. Vi är dock fortsatt viktiga i dialogen med olika regeringsnivåer, EU och andra givare. Vår tydliga strategi om EU-närmande men också med ett fattigdomsfokus anses vara viktig.

Ingen gemensam samarbetsstrategi finns mellan givarna, däremot har EU-närmandet med beslut om reformagendan samlat landets olika administrativa nivåer, givare, IFIs samt EU-delegationen till att arbeta i samma riktning. Om samarbetsviljan fortsätter bör nya EU-medel (IPA II) kunna beslutas om under 2016. Detta kräver dock samlade åtaganden från politiker på högsta nivå, EU samt medlemsländerna. Världsbanken, EBRD och EIB är viktiga.

Samarbetet med USAID fortsätter även om vi stundtals har olika arbetssätt. Det svenska tänket runt starkt ägarskap och hållbarhet är inte lika tydligt i USAs strategier.

5. Lärdomar och rekommendationer

Det svenska utvecklingssamarbetet ligger väl i linje med reformagendan i landet. BiHs närmande till EU är grunden för arbetet samtidigt som viktiga fattigdomsaspekter som t.ex. jobbskapande och miljöfrågor är grundläggande för landets utveckling. Sida kommer fortsatt vara delaktig och engagerad i reformagendan och de olika strategier och planer som tas fram för nya EU-medel under 2016.

En av de viktigare lärdomarna från 2015 är svårigheterna med att ställa om projekt och program när delegerade medel minskar. Att göra analys över hur betalningar skall ske i tid, dra ner på nya projekt och säga nej till i stort sett färdigutvecklade projektförslag och att samtidigt planera för framtiden vid sådan osäkerhet tar mycket energi.

I BiH är ökad givarsamordning av vikt. Detta kräver resurser och god planering. Under året har ett flertal initiativ tagits för förbättring av samordningen.

5.1 Implikationer för omstyrning av innevarande strategi

Fram till halvidsgenomgången 2017 kommer insatsportföljen fortsatt se ut som under 2015, med i stort samma fördelning över resultatområdena. Nya insatser kommer beredas under 2016, bl.a. stöd till rättssektorn genom HJPC och fortsatt stöd till CIN. Viktigt blir också en ny fas av det långa, nu avslutade, projektet om avfallshantering.

Det grundläggande arbetet för det svenska utvecklingssamarbetet i BiH blir att förhålla sig till reformagendan och ge stöd till processer för EU-närmande.

ⁱ World Bank, Source: A systematic Country Diagnostics 2015

ⁱⁱ As in the World Bank's annual Doing Business report, the units of measurement are private, formal sector companies with limited liability. Source: <http://www.doingbusiness.org>

ⁱⁱⁱ <http://www.prisonstudies.org/country/bosnia-and-herzegovina-federation>

^{iv} Alternative progress report 2015

^v Alternative progress report 2015

^{vi} EU progress report 2015

^{vii} EU progress report 2015

^{viii} EU progress report 2015

^{ix} The Alternative Progress Report 2015

^x BiH Water policy, 2011

^{xi} BiH Agency of Statistics